

OTA PAVEL

SMRT KRÁSNÝCH SRNCŮ

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

V hotelu Alcron ho korunovali na mistra světa. Zlatou medaili mu připíchl na klopou prezident společnosti Venegreen (přiletěl na tuto událost z Londýna). Celý průběh natáčel slavný americký Foxův žurnál (kameraman přiletěl ze Spojených států). Můj tatínek nepřiletěl odnikud, ale přijel tramvají s maminkou (náš buick stál dosud rozbitý).

Na banketu přinesli jako předkrm pečené kuře. Každý se s tím lopotil, jenom tatínek nikoli. Vzal vidličku, maminka mu v tom už nemohla zabránit, zaklepal s ní na skleničku, zjednal si ticho a pronesl: „A teď vám ukážu, jak se jí u nás v Buštěhradě.“

Vzal kuře do rukou, zakousl se do něho a všichni ho následovali, cestáři, sešlo se jich tu tři sta, dokonce šeptali uznalá slova jako: „To je ale fajn chlap, ten Popper.“

Jenže v čele tabule zavládlo mrazivé ticho, pan prezident Venegreen a generální ředitelové píchali dál do kuřete vidličkou a nožem a pan Korálek s paní Irmou se po sobě významně podívali a tím vyřkli vše o mém tatínkovi.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je ze druhé povídky souboru *Ve službách Švédska*.

- povídky jsou humorně laděné, psané lidovým jazykem
- ústřední postavou je Otův tatínek Leo Popper, snílek a dobrodruh
- povídky jsou řazeny chronologicky

Nejdražší ve střední Evropě – Autorův tatínek byl prodávčem ledniček značky Elektrolux, ale jeho vášní byly ryby. Maminka by ráda jela na dovolenou do Itálie, ale tatínek raději lovil na Berounce. Všechny našetřené peníze utratil za rybník, ve kterém údajně žije mnoho kaprů. Při výlovu se ale zjistí, že prodejce pan doktor Václavík tatínka ošidil, v rybníce byl jen jeden velký kapr. Po letech si pan doktor Václavík přišel koupit ledničku, tatínek si řekl o stejnou částku, jakou dal kdysi za prázdný rybník, a zaslal panu doktorovi jen prázdnou skříň.

Ve službách Švédska – Tatínek byl ve firmě Elektrolux nejlepším prodejcem za celý rok a nakonec byla na jeho počest uspořádána večeře. Ředitel firmy Korálek měl krásnou ženu Irmu, do které byl tatínek zamilovaný, ale na večeři se před ní i celou společností znemožnil, když jedl kuře rukama. Později se tatínek seznámil s vynikajícím malířem Nechlebou. Nechleba si pana Poppera oblíbil, říkal mu Poppříčku a vzájemně se navštěvovali. Tatínek si přál, aby profesor Nechleba namaloval paní Irmu; ta se oblékla a nechala načesat, ale profesor Nechleba prohlásil, že takovou paničku malovat nebude. Tatínka nevyhodili jen proto, že byl nejlepším prodejcem, a maminka měla radost, jak to všechno dopadlo.

Smrt krásných srnců – Ota jezdil s tatínkem rád na Křivoklátsko. Měli zde známého, pytláka Karla Proška, který měl vlčáka Holana. Holan byl vycvičený, aby lovil srnce v zámecké zahradě, které se říkalo „smrt krásných srnců“. Když byli Otovi bratři povoláni do transportu, tatínek chtěl, aby se pořádně najedli masa a koncentrační tábor tak lépe přečkali. Odpáral si z kabátu židovskou hvězdu a jel za Karlem Proškem, aby mu obstaral zvěřinu. Karel se bál pytláčit, protože v kraji už byli němečtí vojáci a mohli by ho za pytláčení zastřelit. Tatínek si tedy alespoň vypůjčil Holana a společně jednoho srnce získali. Bratr Jiří byl po návratu z koncentračního tábora vyhublý a slabý. Říkal, že možná přežil právě díky srnčímu masu.

Kapři pro Wehrmacht – Když do Buštěhradu přijeli Němci, musel jim tatínek odevzdat svůj rybník s kapry, které nade všechno miloval. V zimě byl povolán do transportu a noc před odjezdem vzbudil dvanáctiletého Otu. Ota myslel, že se s ním chce tatínek rozloučit, ale ten ho potřeboval na práci. Společně vysekali do rybníku díru, kterou kapry vylovili, a malý Ota je potom vyměnil za jídlo a cigarety pro maminku, která věci potom posílala tatínkovi a bratrům. Tatínek tedy Němcům „vypálil rybník“.

Jak jsme se střetli s vlky – Tatínek soupeřil s rodinou Vlkových, kdo uloví víc štik. Spolu s Otou jich několik ulovili, ale když je na vozíku dotáhli k Vlkom, zjistili, že oni jich nalovili víc a větších. Zklamání odvezli své ryby zase zpátky.

Otázka hmyzu vyřešena – Po válce tatínek prodával ledacos, ale nic nebylo úspěšné. Jednou se nechal najmout inženýrem Jedličkou a prodával mucholapky, které nelepily. Vzal si jako věc cti, že je všechny prodá, což se mu také podařilo a panu Jehličkovi vydělal milion. Jenže když v létě začaly mouchy létat a hospodyně rozbaly nelepicí mucholapky, byl jejich podnik označen za podvod. Všichni posílali nefunkční mucholapky zpátky a tatínek dal výpověď.

Králíci s moudrýma očima – Poslední tatínkův pokus o zbohatnutí měl být s prodejem králíků. Otec je choval asi deset let, až je nakonec nechal tetovat, aby získali „papíry“ a mohli se prodávat na chov. Po tetování ale znalci rozhodli, že tatínkovi zajáci nejsou čistokrevní, a tak je tatínek vypustil do přírody. Na konci povídky tatínka odvázejí do nemocnice, odkud se už nevrátil.

- **téma a motiv**

téma: jedení pečeného kuřete

motivy: medaile, prezident společnosti, vidlička, ruce, cestáři

- **časoprostor**

prostor: Buštěhrad, kde žila rodina Popperových

čas: za Otova dětství před druhou světovou válkou, tj. třicátá léta 20. století

- **kompoziční výstavba**

Kniha se skládá ze sedmi povídek.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, povídky

- **vypravěč**

Vypravěčem je malý Ota – hovoří v er-formě o tatínkovi.

- **postava**

prezident Venegreen – Angličan, konzervativní

tatínek – mistr světa v prodeji ledniček, prostý člověk, „fajn chlap“

maminka – trpělivá, milující, starostlivá, mlčky trpěla všechny vylomeniny svého muže

Ota – vypravěč, nejmladší ze tří bratrů, na celou rodinu vzpomíná rád a s láskou

- **vyprávěcí způsoby**

převažuje pásmo vypravěče v er-formě

přímá řeč: tatínek, „někdo“

- **typy promluv**

monolog pana Poppera: „A teď vám ukážu, jak se jí u nás v Buštěhradě.“

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

zdrobnělina	<i>tatínek, maminka</i>
slovo hovorové	<i>cesták</i>
obecně české slovo	<i>fajn</i>
expresivní slovo	<i>chlap</i>
slovo knižní	<i>vyřknout</i>

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

personifikace	<i>průběh natáček slavný americký Foxův žurnál; v čele tabule zavládlo mrazivé ticho</i>
---------------	--

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

2. polovina 20. století

Ota Pavel (1930–1973)

- vlastním jménem Otto Popper
 - prozaik, novinář – sportovní reportér
 - narodil se v Praze, nejmladší ze tří bratrů
 - otec Leo Popper byl židovského původu, pracoval jako obchodní cestující
 - matka Hermína nebyla Židovka
 - v jeho šesti letech se rodina přestěhovala do Buštěhradu k prarodičům z rasových důvodů
 - bratři Hugo a Jiří a otec byli za druhé světové války v koncentračním táboře, všichni přežili
 - Ota žil s matkou v Buštěhradě
 - zde získal vztah k přírodě a k rybám
 - r. 1956 rodina změnila jméno na Pavlovy
 - oženil se se sekretářkou Věrou Novákovou, vyženil dva syny a spolu měli syna Jiřího
 - maturoval až roku 1960 na obchodní škole
 - zajímal se o sport, trénoval hokejisty ve Spartě
 - pracoval jako horník, poté jako novinář-sportovní redaktor v Československém rozhlasu
 - místo získal díky rodinnému příteli Arnoštu Lustigovi
 - byl také redaktorem periodik Stadion a Československý voják
 - mohl hodně cestovat, s fotbalovým družstvem navštívil USA, Francii, Švýcarsko, SSSR
 - byl členem Svazu československých spisovatelů
 - od r. 1964 trpěl duševní chorobou (maniodepresivní psychózou), r. 1966 odešel do invalidního důchodu
 - závěr života strávil v psychiatrických léčebnách a v kraji svého dětství
 - zemřel na srdeční infarkt v necelých 43 letech v Praze
 - je pohřben na židovském hřbitově na Olšanech
 - za své dílo získal cenu Víta Nejedlého a novinářskou cenu Julia Fučíka
- první literární pokusy, především fejetony, vyšly v časopise Stadion
- je autorem rozhlasových dramatizací, televizních a filmových scénářů
- dílo se dělí na dva tematické okruhy:
1. díla se sportovní tematikou: *Dukla mezi mrakodrapy*, *Plná bedna šampaňského*, *Pohár od Pánaboha*, *Syn celerového krále*, *Pohádka o Raškovi*
 2. autobiografické vzpomínkové prózy: *Jak jsem potkal ryby*, *Smrt krásných srnců*, *Zlatí úhoři*
- autorovo dětství, mládí, vzpomínky na otce, na okolí řeky Berounky

- **literární / obecně kulturní kontext**

Česká literatura po roce 1945

Česká literatura se židovskou tematikou

Česká literatura po roce 1945:

Bohumil Hrabal (1914–1997)

- vystřídal mnoho zaměstnání: písař, úředník, skladník, traťový dělník, výpravčí, pojišťovák, obchodní cestující, balič papíru
- od r. 1963 spisovatelem z povolání
- zemřel nešťastnou náhodou (vypadnul z okna nemocničního pokoje při krmení holubů)
- „pábění“ – zvláštní druh vyprávění, autentické hovory lidí

pábitel – vše koná zamilovaně, touží po poznání, je posedlý vyprávěním, určitou činnost dělá se vší vervou

- mnohé knihy vyšly nejprve v exilových nakladatelstvích, poté je Hrabal přepracovával

Perlička na dně – soubor povídek, *Pábitelé*

Taneční hodiny pro starší a pokročilé – celý text je jedna dlouhá věta, ovlivněn moderní prózou

Ostře sledované vlaky – děj na konci 2. sv. války, hl. hrdina Miloš Hrbal

70. léta – vrcholné období

tzv. nymburská trilogie = *Městečko u vody* = *Městečko*, kde se zastavil čas:

Postřižiny, *Krasosmutnění*, *Harlekýnovy milióny*

- spojující postavou je strýc Pepin, který přijel na 14 dní a zůstal několik let

- vypravěčkou je Hrabalova maminka – paní sládková

Obsluhoval jsem anglického krále – hl. hrdina Jan Dítě je malého věku, vnucuje se do vyšších vrstev

Slavnosti sněženek – soubor povídek o obyvatelích chatové oblasti Kersko

Příliš hlučná samota – monolog baliče sběrového papíru Haňti, vzděláván proti své vůli

Vladimír Páral (*1932, Praha)

- autor období 60.–80. let, po roce 1989 méně výrazný

- chemický inženýr, pracovníčně spojen se severními Čechami (Ústí nad Labem – zdroj inspirace), v chemickém průmyslu pracoval 13 let

- žije v Praze a Mariánských Lázních

Černá pentalogie – volný cyklus 5 novel a románů ze 60. let

Veletřh splněných přání, *Soukromá vichřice*, *Katapult*, *Milenci a vrazi*, *Profesionální žena*

Bílá pentalogie – dosud napsána jen 4 díla

Mladý muž a bílá velryba, *Radost až do rána*, *Generální zázrak*, *Muka obraznosti*

80. léta – romány s prvky sci-fi

Pokušení A-ZZ, *Romeo a Julie 2300*, *Válka s mnohozvířetem*

90. léta – pokles kvality, otevřená sexualita (na hranici pornografie)

Dekameron 200 aneb Lásky v Praze, *Playgirls*, *Profesionální muž*

Židovská tematika v české literatuře:

Arnošt Lustig (1926–2011)

- prozaik, židovská tematika, prošel si koncentračními tábory

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou: psáno podle skutečné události z roku 1943 v Itálii. Tehdy byla skupina zajatých bohatých židovských podnikatelů s americkými pasy podvedena, ožebračena a potom dopravena do plynových komor.

Ladislav Fuks (1923–1994)

- český spisovatel, prozaik – autor psychologické prózy se zaměřením na druhou světovou válku a holokaust

- během studií působil na táborech pro středoškoláky jako vychovatel

Spalovač mrtvol – hrdina Karel Kopfrkingl podléhá fašistické ideologii, stává se něj lidská zrůda

Mí černovlasí bratři – osudy 5 gymnazistů během války

Návrat z žitného pole, *Vévodkyně a kuchařka*, *Smrt morčete*

Jiří Weil (1900–1959)

- spisovatel, literární kritik, novinář, překladatel židovského původu

- člen Devětsilu, přesvědčený komunista

- nenastoupil do transportu, předstíral sebevraždu a skrýval se

Moskva-hranice – román, za který byl vyloučen z KSČ pro odhalování stalinismu

Život s hvězdou – hrdina Žid Josef Roubíček čeká na transport, ale náhodou je vyřazen z evidence

Na střeše je Mendelssohn, *Hodina pravdy*, *hodina zkoušky*, *Dřevěná lžice*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Smrt krásných srnců – název podle třetí z povídek

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Autorovy vzpomínky nejsou aktuální. Stále aktuální je láska k přírodě, vztah k rybám a krásné vztahy v rodině Popperových.

- **pravděpodobný adresát:**

Čtenář, který vzpomíná na válečná léta.

- **určení smyslu díla:**

Soubor povídek vzbuzuje ve čtenáři vzpomínky na vlastní dětství, bezstarostný čas, ale také lásku k přírodě a rodné zemi. Smyslem povídek je vzpomínat na své dětství s láskou.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Povídky vznikaly v době, kdy Ota Pavel trpěl duševní chorobou (tj. od roku 1956 do smrti). Psaní mu bylo útěchou, pomáhalo mu při léčbě.

- **tematicky podobné dílo:**

Ota Pavel – *Jak jsem potkal ryby*: soubor povídek, vzpomínky na dětství

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Podle povídek ze souboru *Smrt krásných srnců* vzniklo několik filmů.

Na FAMU byly natočeny absolventské filmy *Kapři pro Wehrmacht* (režie Karel Smyczek) a *Smrt krásných srnců* (režie Vladimír Merta).

Film *Smrt krásných srnců* natočil r. 1986 Karel Kachyňa – hlavní roli hraje Karel Heřmánek, film má na ČSFD hodnocení 87 %.